

MASARYKOVA UNIVERZITA

Ze2BP_VSC6

Základy regionální politiky ČR
Problémové regiony ČR

jarní semestr 2008/2009

PedF, katedra geografie 1

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Obsah přednášky

- ☒ **Regionální politika ČR**
 - ☒ Legislativní vymezení
 - ☒ Nástroje a cíle RP
 - ☒ Definice problémových regionů

PedF, katedra geografie 2

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Regionální politika ČR

PedF, katedra geografie 3

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Regionální politika ČR

- ☒ ČR respektuje základní principy společné regionální politiky zemí EU.
- ☒ Regionální politika v ČR byla nastartována v roce 1998.
- ☒ Hlavní koordinátor a iniciátor aktivit – **Ministerstvo pro místní rozvoj**.

PedF, katedra geografie 4

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Kompetence ministerstva pro místní rozvoj

- ☒ Regionální politika
- ☒ Bytová politika
- ☒ Územní plánování a stavební řád
- ☒ Strukturální fondy
- ☒ Cestovní ruch
- ☒ Veřejné dražby
- ☒ Pohřebnictví
- ☒ Veřejné zakázky a PPP

PedF, katedra geografie 5

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Důvody vzniku regionální politiky

- ☒ ekonomické i neekonomické faktory,
- ☒ nízká mobilita pracovní síly, kapitálu,
- ☒ geografické faktory (odlehlost, nedostatečné přírodní zdroje apod.),
- ☒ nevyhovující ekonomická struktura regionu,
- ☒ institucionální faktor,
- ☒ demografická situace (sekundárně) – např. podmínky ke vzdělávání

PedF, katedra geografie 6

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Motivy vzniku regionální politiky

- ☒ Důsledky vysoké diferenciacie socioekonomických podmínek:
 - ☒ nepříznivý vliv na hospodářský rozvoj státu
 - ☒ sociální až politické konflikty
- ☒ Koncentrace faktorů – vznik problémových regionů:
 - ☒ vysoká nezaměstnanost
 - ☒ špatné ŽP
 - ☒ nízká hospodářská výkonnost

PedF, katedra geografie 7

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Regionální politika ČR

- ☒ Soubor cílů, opatření a nástrojů vedoucích ke snižování neodůvodněných rozdílů v socio-ekonomické úrovni jednotlivých regionů.
- ☒ Všechny veřejné intervence, které vedou ke zlepšení geografického rozdělení hospodářských činností.
- ☒ Součást státní politiky ovlivňující hospodářskou strukturu regionu s cílem dosáhnout vyšší efektivity hospodářské politiky.

PedF, katedra geografie 8

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Nerovnost a disparita

- ☒ **Nerovnost:** jakákoliv odlišnost, rozdílnost, nepodobnost, neexistence zavedenosti, pravidelnosti.
- ☒ **Disparita:** nepochopitelně sociálně ekonomického charakteru (např. jako sociální nerovnost).

PedF, katedra geografie 9

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Hlavní důvody problémů (předmětné oblasti problémů - podle EU)

1. Když regiony výrazně zaostávají za ostatními regiony (*nerovnosti*).
2. Strukturální obtíže vzniklé vzhledem v důsledků sociálních a ekonomických přeměn v průmyslu, zemědělství, nebo v rybářství, na venkově ve městech (*změny*).
3. Kvalita a schopnosti lidí - zaměstnanost/ nezaměstnanost a vzdělání (*lidé*).

PedF, katedra geografie 10

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Hlavní důvody problémů (předmětné oblasti problémů - v ČR)

1. Nedokončená restrukturalizace v územích těžebního a těžkého průmyslu a v územích s tradičními obory, které jsou řadu let v obytné a technologické krizi (především textilní, obuvnický a sklářský průmysl a některé další) (*změny*).
2. Nízká hospodářská výkonnost (hospodářská slabost) některých oblastí, které se pouze vnitřními silami rozvíjet nemohou; vzhledem k nízké investiční aktivitě jsou na „okrajích“ - nedostatečná infrastruktura nepřitahuje podnikatelské aktivity a málo podnikatelských aktivit má vliv na nedostatečnou infrastrukturu (*nerovnosti*).

PedF, katedra geografie 11

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Hlavní důvody problémů (předmětné oblasti problémů - v ČR)

3. Periferní poloha (především venkovské regiony s neaktuální orientací zemědělské výroby s ohledem na podmínky a požadavky trhu, nízká koncentrace spotřeby je činí nepřítažlivými pro alokaci firem; vojenské oblasti, příhraniční oblasti (*nerovnosti*).
4. Vysoká nezaměstnanost daná kvalifikační úrovní a sociální strukturou (*lidé*).

PedF, katedra geografie 12

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Hlavní důvody problémů

```

    graph TD
      A[Záležitosti spojené s objektivními nerovnostmi] <--> B[Záležitosti spojené se změnou]
      A --> C[Záležitosti spojené s lidmi]
      B --> C
  
```

PedF, katedra geografie 13

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Problémová území (problémové regiony) podle EU

- ☒ Důvod problémů - **Nerovnosti**
- ☒ Charakteristika (určení): Regiony NUTS II, jejichž HDP na obyvatele měřený paritou kupní síly je nižší než 75 % průměru Společenství (počítáno za poslední 3 roky). Dále sem patří nejvzdálenější regiony (francouzské zámořské departementy, Azory, Kanárské ostrovy a Madeiru), jež se nacházejí pod prahovou hodnotou 75 % a oblasti s hustotou obyvatel pod 8 obyvatel/km² (ve Finsku a Švédsku)

PedF, katedra geografie 14

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Problémová území (problémové regiony) podle EU

- ☒ Důvod problémů - **Změna**
- ☒ Charakteristika (určení): Regiony, čelící strukturálním obtížím, jejichž hospodářská a sociální přeměna a jejichž obyvatelstvo nebo plocha jsou dostatečně významné (zejména oblasti procházející socio-ekonomickými změnami v oblasti průmyslu a služeb, upadající venkovské oblasti, městské oblasti v obtížích a krizi postižené oblasti závislé na rybolovu). Počet obyvatel těchto oblastí nesmí překročit 18 % celkového počtu obyvatel Společenství. V souladu s tím Komise stanoví pro každý členský stát horní mez počtu obyvatel na základě těchto činitelů (faktorů):

PedF, katedra geografie 15

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Problémová území (problémové regiony) podle EU

▣ **Oblasti, jež procházejí socioekonomickými změnami** musí představovat jednotku NUTS III (nebo do ní patřit), jež splňuje následující kritéria:

- průměrná míra nezaměstnanosti za poslední tři roky musí převyšovat průměr Společenství;
- procentní podíl zaměstnanosti v průmyslu musí odpovídat nebo převyšovat průměr Společenství v kterémkoli referenčním roce od roku 1985;
- existuje zjištěný pokles zaměstnanosti v průmyslu v porovnání s tímž referenčním rokem, jaký byl zvolen podle písmene b).

PedF, katedra geografie 16

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Změnou dotčená problémová území (problémové regiony) podle EU

▣ **Venkovské oblasti** musí představovat územní jednotku NUTS III (nebo do ní patřit), jež splňuje následující kritéria:

- buď musí být hustota obyvatelstva nižší než 100 osob na km², anebo musí procentní podíl zaměstnanosti v zemědělství odpovídat dvojnásobku průměru Společenství v kterémkoli referenčním roce od roku 1985 nebo jej převyšovat.
- buď musí průměrná míra nezaměstnanosti za poslední tři roky převyšovat průměr Společenství, anebo počet obyvatel od roku 1985 poklesl.

PedF, katedra geografie 17

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Změnou dotčená problémová území (problémové regiony) podle EU

Městskými oblastmi se rozumějí hustě osídlené oblasti, které splňují alespoň jedno z těchto kritérií:

- míra dlouhodobé nezaměstnanosti je vyšší než průměr Společenství,
- vysoká úroveň chudoby, včetně neuspokojivých podmínek bydlení,
- mimořádně poškozené životní prostředí,
- vysoká míra kriminality a delikvence,
- nízká úroveň vzdělání obyvatelstva.

PedF, katedra geografie 18

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Změnou dotčená problémová území (problémové regiony) podle EU

- ☒ **Oblastmi závislými na rybolovu** se rozumějí pobřežní oblasti, které vykazují významný procentní podíl pracovních míst v rybolovném průmyslu a které čelí strukturálním socioekonomickým obtížím spojeným s restrukturalizací rybářského průmyslu, jejímž důsledkem je významné snížení počtu pracovních míst v tomto odvětví.

PedF, katedra geografie 19

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Problémy spojené s lidmi podle EU

- ☒ Důvody problémů - **lidé**
- ☒ Týká se všech regionů, které nespádají pod problematiku nerovnosti v závislosti na nízkém HDP/osobu. Jedná se o záležitosti ne teritoriální, ale tematické (lidský kapitál, sociální kapitál – nehmátatelné faktory v regionálním rozvoji)

PedF, katedra geografie 20

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Problémové regiony ČR

PedF, katedra geografie 21

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Problémové regiony ČR

- 2) Vymezují se převážně pro účely regionální politiky.
- 3) Důležitá volba řádovostní úrovně - Závíslost velikosti meziregionálních rozdílů na velikosti regionů, čím větší regiony tím menší rozdíly, ale zvyšují se rozdíly vnitroregionální.
- 4) Různá kritéria pro vymezování problémových regionů či regionů pro účely regionální politiky.

PedF, katedra geografie 22

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Kritéria vymezení problémových regionů ČR

1. Míra nezaměstnanosti a její průměrná délka; nezaměstnanost mladých lidí, žen, ...
2. HDP a tempo růstu, (na 1 obyv., na 1 EA); HDP není zcela přesný způsob měření:
 - HDP nezohledňuje např. zhoršení/zlepšení stavu ŽP, změnu zásob nerostných surovin, domácí práci
 - Rozdílné potřeby - náklady na vytápění (Norsko x Itálie)
 - Hodnota volného času x délka pracovní doby
 - Neefektivnost při poskytování někt. služeb (pitná x balená voda)
 - Šedá ekonomika

PedF, katedra geografie 23

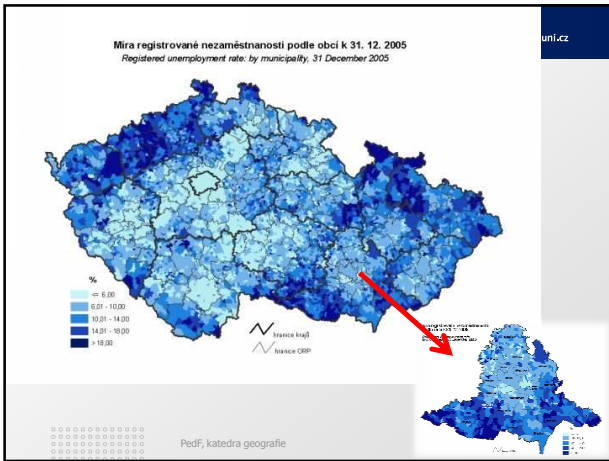
MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

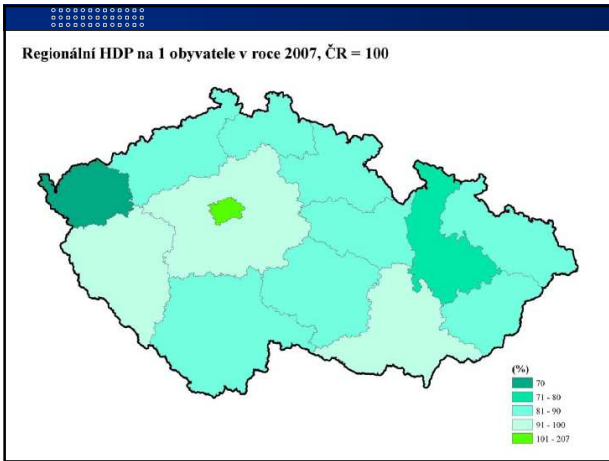
Kritéria vymezení problémových regionů ČR

3. Ekonomická struktura – odvětvová rychlost změn, % malých firem, % EA v zemědělství
4. Demografická data – migrační saldo, přírůstek, úbytek obyvatel, stáří obyvatel, i vzdělání
5. Infrastruktura – dálnice, železnice, letiště, ...
6. Stav ŽP
7. Geografická poloha regionu - periferní, exponovaná, pohraniční

Kritéria pro vymezování problémových regionů se kombinují a v čase se mohou proměňovat!

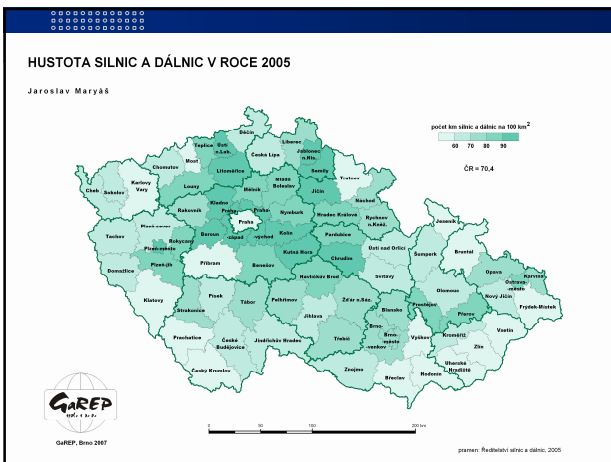
PedF, katedra geografie 24

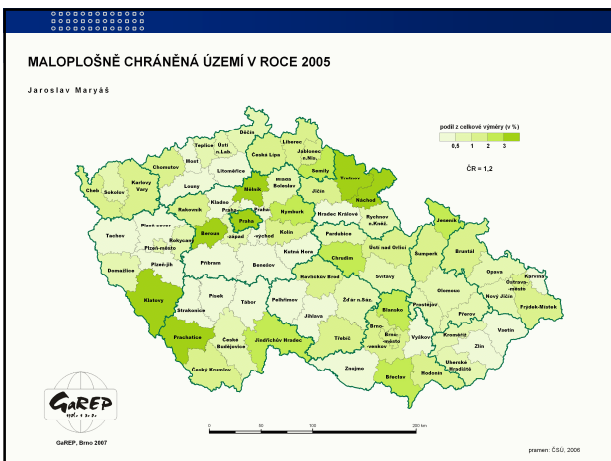

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Typy problémových regionů ČR

- ☒ **Strukturálně postižené regiony**
 - ☒ Důvod - **změna**
 - ☒ Soustředují se v nich negativní projevy strukturálních změn, dochází k útlumu odvětví a výroby a k růstu nezaměstnanosti.
- ☒ **Hospodářsky slabé regiony**
 - ☒ Důvod - **nerovnost**
 - ☒ Vykazují podstatně nižší úroveň rozvoje než je průměr EU.

PedF, katedra geografie 31

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Typy problémových regionů ČR

- ☒ **Venkovské (zemědělské) regiony**
 - ☒ Charakterizované nízkou hustotou zalidnění, poklesem počtu obyvatel a vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství.
- ☒ **Ostatní regiony**
 - ☒ Jejich podporování státem je žádoucí z jiných důvodů (např. regiony pohraniční, se silně narušeným ŽP, s vyšší průměrnou mírou nezaměstnanosti vůči EU).

PedF, katedra geografie 32

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Identifikace problémových regionů ČR

- ☒ **Indikátory (ukazatele)**
 - ☒ Regionální HDP na obyvatele, nezaměstnanost, struktura HDP dle sektorů, demografické ukazatele, stav životního prostředí a infrastruktury aj.
- ☒ **Legislativa**
 - ☒ Usnesení vlády České republiky ze dne 17. května 2006 č. 560

PedF, katedra geografie 33

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Strukturálně postižené regiony ČR

1. Most
2. Karviná
3. Chomutov
4. Teplice
5. Ostrava-město
6. Frýdek-Místek
7. Nový Jičín
8. Sokolov

PedF, katedra geografie 34

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Hospodářsky slabé regiony ČR

1. Hodonín
2. Znojmo
3. Třebíč
4. Bruntál
5. Opava
6. Jeseník
7. Přerov
8. Šumperk
9. Svitavy
10. Louny
11. území bývalých vojenských újezdů Ralsko a Mladá

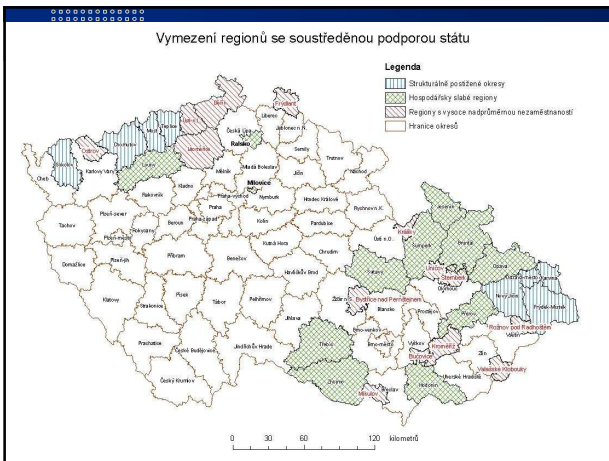
PedF, katedra geografie 35

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností

okresy:	obce s rozšířenou působností:
1. Děčín	1. Ostrov
2. Ústí nad Labem	2. Frýdlant
3. Litoměřice	3. Králupy
	4. Bystřice n. Pernštejnem
	5. Bučovice
	6. Mikulov
	7. Šternberk
	8. Uničov
	9. Kroměříž
	10. Rožnov pod Radhoštěm
	11. Valašské Klobouky

PedF, katedra geografie 36

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Nástroje regionální politiky ČR

PedF, katedra geografie 38

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

**Zákon č. 248/2000 Sb.,
o podpoře regionálního rozvoje**

- ☒ Vytvořen ve vazbě na vznik krajských samospráv.
- ☒ Stanovuje podmínky pro poskytování podpor pro vyvážený rozvoj státu, krajů a obcí (koordinace).
- ☒ Určuje s tím související působnost správních úřadů na všech stupních.
- ☒ Koordinací regionální politiky je kompetenčním zákonem pověřeno MMR ČR.
- ☒ Schválení zákona bylo jednou z podmínek pro vstup ČR do EU.
- ☒ Sjednocení základních principů fungování veřejné správy s platnými principy EU.
- ☒ Dle § 5 tohoto zákona se počítá jako základní dokument politiky regionálního rozvoje **Strategie regionálního rozvoje**.
- ☒ Euronovela zákona 248/2008 Sb.

PedF, katedra geografie 39

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Další předpisy

- ✓ Zákon č. 128/2000, o obcích
- ✓ Zákon c.129/2000, o krajích
- ✓ Zákon 215/2004 Sb. o veřejné podpoře
- ✓ Zákon 47/2002 Sb. o podpoře MSP
- ✓ Usnesením vlády č. 707/1998 k vymezení územních statistických jednotek NUTS pro potřeby EU
- ✓ Nařízení vlády č. 310/2004 k regionální mapě intenzity veřejné podpory (od 2007 novelizace)
- ✓ Usnesení vlády ČR č. 560/2006 s vymezením regionů se soustředěnou podporou
- ✓ Usnesení vlády č. 102/2002 o implementačním systému pro podporu ze strukturálních fondů

PedF, katedra geografie 40

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Nástroje regionálního rozvoje

a) Existence systému strategických dokumentů:

- **evropská úroveň** – Strategické obecné zásady Společenství
- **národní úroveň** – *Strategie regionálního rozvoje*, Strategie udržitelného rozvoje, Strategie hospodářského růstu, Regionální programy rozvoje, Sektorové politiky, **Národní rozvojový plán**, **Národní strategický referenční rámec**
- **krajská úroveň** – Strategie rozvoje kraje, Program rozvoje kraje, apod.

b) Finanční nástroje (zdroje EU, veřejné zdroje, soukromé zdroje)

- **Evropská unie** (strukturální fondy ad.)
- **národní úroveň** (národní programy)
- **kraj, města** (doplňkové programy)

c) Metodické nástroje (metodické pokyny, konzultace a poradenství, výzkumné úkoly)

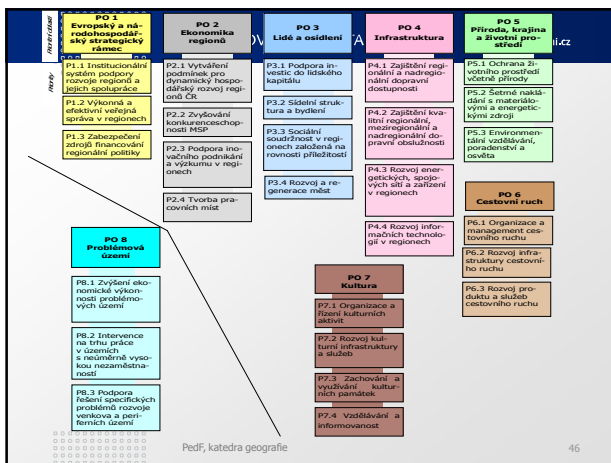
PedF, katedra geografie 41

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

a) Systém strategických dokumentů: Regionální politika versus politika územního rozvoje

<p>Politika územního rozvoje ČR 2008 (PUR) Zákon č. 183/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Zásady územního rozvoje (ZUR)</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Územní plán obce</p>	<p>Strategie regionálního rozvoje ČR (SRR) Zákon č. 248/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Program rozvoje kraje (PRK)</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Rozvojové dokumenty měst a obcí</p>
--	---

PedF, katedra geografie 42

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Problémy a disparity

- Výrazný odstup Prahy
- Restrukturalizace regionů
- Rozdíl mezi Čechy a Moravou
- Disparity uvnitř regionů
- Disparity uvnitř měst

PedF, katedra geografie 47

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Politika územního rozvoje ČR 2008

- Nový celorepublikový nástroj územního plánování:**
 - Koordinuje územně plánovací činnost krajů a obcí.
 - Koordinuje resortní koncepce s průmětem do území.
- Obsahuje:**
 - Republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území.
 - Rozvojové oblasti a osy (se zvýšenými požadavky na změny v území z důvodů soustředění aktivit mezinárodního a republikového významu).
 - Specifické oblasti (ve kterých se projevují problémy z hlediska udržitelného rozvoje území).
 - Koridory a plochy dopravní a technické infrastruktury mezinárodního, republikového a nadkrajského významu.

PedF, katedra geografie 48

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Institucionální zajištění RP

☒ **Úroveň:**

- ☒ Národní (Ministerstvo pro místní rozvoj, ostatní ministerstva)
- ☒ Regionální (Regionální rada NUTS 2)
- ☒ Krajská (Orgány krajské samosprávy)
- ☒ Obecní (Orgány obecní samosprávy)
- ☒ Ostatní (ČSÚ, Koordinační a poradní orgány aj.)

PedF, katedra geografie 49

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

b) Finanční nástroje

☒ **Strukturální fondy**

☒ **Národní dotace**

PedF, katedra geografie 50

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Národní regionální programy 2009

1. **Podpora obnovy venkova** (Rozhodnutí ministra č. 216/2008 ze dne 28. listopadu 2008)
 - 2 dotační tituly:
 - DT č. 2 - Podpora zapojení dětí a mládeže do komunitního života v obci
 - DT č. 4 – Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci
2. **Podpora úprav bývalých vojenských areálů k obecnímu využití** (Rozhodnutí ministra č. 215/2008 ze dne 28. listopadu 2008)
 - 2 dotační tituly:
 - DT č.1 – Infrastruktura a rekonstrukce
 - DT č.2 - Aktualizace územně plánovací dokumentace obcí
3. **Podpora rozvoje severozápadních Čech a Moravskoslezského regionu** (Rozhodnutí ministra č. 234/2008 ze dne 31. prosince 2008)
 - DT č. 1 Podpora obnovy a rozvoje města Terezín

PedF, katedra geografie 51

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Institucionální nástroje subjektů regionálního rozvoje

- ☒ Zákony (zákon o podpoře regionálního rozvoje).
- ☒ Strategie regionálního rozvoje.
- ☒ Program obnovy venkova.
- ☒ Státní rozpočet a národní fondy (např. Státní fond životního prostředí, Fond rozvoje bydlení, Státní fond dopravní infrastruktury atd.).

PedF, katedra geografie 52

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Program obnovy venkova

- ☒ **Cíl:** vytvořit organizační a ekonomické podmínky k podpoře obyvatel venkova a samospráv venkovských obcí k tomu, aby se vlastními silami snažili o harmonický rozvoj zdravého životního prostředí, udržování přírodních a kulturních hodnot venkovské krajiny a rozvoj ekologicky nezávadného hospodářství.
- ☒ Zajišťuje realizaci Programu obnovy vesnice, přijatého vládou České republiky 29. května 1991.

PedF, katedra geografie 53

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Program obnovy venkova

Dotační tituly:

1. Obnova a údržba venkovské zástavby a občanské vybavenosti
2. Komplexní úprava veřejných prostranství
3. Obnova a zřizování veřejné zeleně
4. Rekonstrukce místních komunikací, výstavba cyklistických a pěších stezek, rekonstrukce a výstavba veřejného osvětlení
5. Zpracování urbanistických studií a územních plánů
6. Projekty obcí na vzdělávání a poradenství v oblasti rozvoje venkova a obnovy vesnice
7. Integrované projekty venkovských mikroregionů
8. Projekty k rozvoji infrastruktury
9. Přímé dotace technické infrastruktury

PedF, katedra geografie 54
